

Offerdalspipa (Offerdalenin huilu)

Kuva 1. Ruotsalaisia perinnehuiluja

Historiaa ja rakenne

Soitinrakentaja ja pelimanni Gunnar Stenmark rakentaa eri sävellajeissa mm. perinteisiä ruotsalaisia huiluja: Härjedalspipa, Offerdalspipa, Bjärskpipa ja Caval.

Härjedalspipa on sylinteriporattu huilu, jossa on kuusi sormireikää. Pelimannit Mats Berglund, Ale Möller ja soitinrakentaja Oskar Olofsson elvyttivät soittimen hankkeessaan *"Musik i Härjedalens skogar förr och nu"*. Gunnar opetteli huilunrakennusta useiden vuojen ajan Oskarin opissa.

Härjedalspipa-huilua muistuttava Offerdalspipa löydettiin Offerdalenin kotiseutuyhdistyksen esinekokoelmasta. Sen testamenttasi yhdistykselle 1960-luvulla Fiskvikenistä kotoisin ollut mies.

Offerdalspipassa on kuusi sormireikää, se on ruskeaksi petsattu ja yläpinnaltaan tasohöylätty. Huilu viritetään duuriasteikkoon.

Kuva 2. Offerdalspipa

Työvaiheet

Lyhyt video esittelee materiaalien valmistelun:

<https://www.youtube.com/watch?v=b6JItDIMdMg>

C¹-vireisen huilun aihio on 35 cm pitkä puuputki:

- Ulkohalkaisija: 25 mm
- Sisähalkaisija: 13 mm

Tarvitset kaksi tulppaa: tiukkasovitteisen tulpan huilun puhalluspäähän ja pienen, väljemmän työtulpan. Levitä huiluun käsittelemätöntä pellavaöljyä tai polta sen sisäpinta ennen reikien poraamista (kts. video). Jos käytät huokoista puuta, kannattaa öljytä myös tulppa.

Aseta aihio porattavaksi niin, että vuosirenkaat ovat vaakasuorassa. Pora Ø 6 mm reikä noin 4 cm etäisyydelle päästä siten, että terä osuu työtulppaan. Kovemmilla puulajeilla, kuten koivulla, poraus voi onnistua ilman tulppaa, mutta kuusi ja mänty halkeavat helposti ilman tukea porauksen alapuolella.

Kuva 3. Huilun putki, tulppa ja työtulppa

Työnnä työtulppa putken sisään, reiän yläreunaan asti. Muotoile terävällä veitsellä ikkunan yläreuna 8,5 mm leveäksi ja leikkaa sivut 7 mm pitkiksi. Siirrä tulppa reiän alareunaan ja leikkaa ikkunan alareuna, labium, jossa huilun ääni muodostuu. Etäisyys reiän yläpinnasta pohjaan on 17,5 mm. Viilaa reunat siisteiksi.

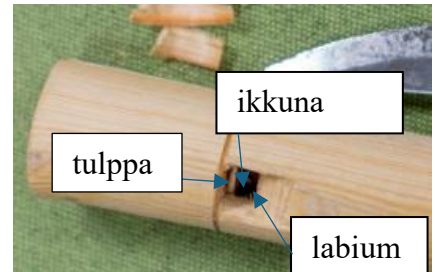
Aseta tulppa huilun puhalluspäähän niin, että vuosirenkaat ovat vaakasuorassa, kun ääniaukko on ylöspäin. Mittaa ääniaukon leveys työntömitalla ja merkitse vastaavasti tulppaan kaksi viivaa oikeisiin kohtiin. Syvennä viivoja veitsellä ja leikkaa niiden väliin aaltomainen syvennys veitsellä ja taltalla. Ilmakanavan pitää ohjata puhallusilma keskelle labiumia. Muotoile huilun puhalluspää ja tulppa suipoksi.

Hio huilun sisäpuoli (esim. hiomapaperi 800) ja öljyä tarvittaessa. Koepuhalla. Ohenna tarvittaessa labiumin reunaa ja säädä ilmakanavan viisteen kulmaa, kunnes ääni on selkeä ja voimakas.

Poraa sormireiät 5 mm terällä mallin mukaan. Höylää huilun pinta tasaiseksi reikien kohdalta. Korkea ääniaukko antaa pehmeän äänen, matala puolestaan terävemmän ja kirkkaamman. Offerdalin huilun höylätty yläpinta mahdollistaa tarkan soittotuntuman samalla, kun huilu pysyy rakenteeltaan vahvana. Etäisyys sormiaukkojen yläreunasta porauksen pohjaan on 15 mm.

Viritä huilu suurentamalla ja madaltamalla reikiä. Aloita alimmasta ja etene ylöspäin. Labiumin reunan ja sormiaukon välinen etäisyys määrittää sävelkorkeuden: mitä lyhyempi etäisyys, sitä korkeampi sävel.

Hio ja hienosäädä viritys. Jos perussävelestä tuli liian korkea, alaosaan voidaan lisätä rengas, joka pienentää aukkoa. Jos molemmat oktaavit ylipuhaltavat, syynä voi olla ilmakanavan liian jyrkkä tai loiva kulma labiumiin nähden.

Kuva 4 a–d. Huilun Ikkunan, tulpan ja puhalluspään muotoilun vaiheita.

Kuva 5. Sormiaukkojen poraus

Kuva 6. Huilun yläpinnan höyläys

Kuva 7. Huilun puhalluspää ja ääniaukko ovat valmiit

*Kaksi ensimmäistä kuvaa ovat Gunnar Stenmarkin kotisivulta:
www.harjedalspipan.se*

Muut kuvat ovat tapahtumasta "Læven og lokk – nordiskt instrumentbyggarseminar» i Oslo 23–24 oktober 2025, valokuvaaja Karstein Grønnesby. Seminaarin järjestivät Karstein Grønnesby ja Sylvelin Hege Sevilhaug yhteistyössä Norsk lur- og bukkehornlagin kanssa.

Kuva 8. Valmiita huiluja

*Video soitinrakennusseminaarista:
<https://www.youtube.com/shorts/c-WmTTitUIM>*

Larvik 27.11.2025

*Sylvelin Hege Sevilhaug ja Gunnar Stenmark
Käännös suomeksi: Minna Hokka 11.2.2026*

K Kulturrådet

NORSK SENTER FOR
**FOLKEMUSIKK
OG FOLKEDANS**